

VOLČJA SLED

2013

4

Spremljanje odnosa
javnosti do volka, str. 3

Sprejem in revizija
akcijskega načrta, str. 5

Na sledi volkulji Jasni, str. 7

Mednarodna konferenca:
Varstvo volkov v kulturni krajini,
str. 10

SLOWOLF

K a z a l o

Spremljanje odnosa javnosti do volka	...stran 3
Pomen vključevanja družbe v varstvo in upravljanje volka	...stran 4
Izobraževalni seminar za učitelje biologije	...stran 4
Sprejem in revizija akcijskega načrta	...stran 5
Upravljanje parkljaste divjadi ob upoštevanju prisotnosti volka	...stran 6
Na sledi volkulji Jasni	...stran 7
Opažanja novih volčjih mladičev	...stran 8
Izobraževalni seminar za kmetijske svetovalce	...stran 9
Mednarodna konferenca: Varstvo volkov v kulturni krajini	...stran 10
Dokumentarni film "Za volkovi"	...stran 10
Aktivnosti po koncu projekta	...stran 11

NINA RAŽEN,

Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

"Volk, divji in svoboden, vendar prisoten tako rekoč skrivnostno in neopazno prav povsod. Po njegovih sledih sem spoznala njegove vrline, lastnosti in boj za obstanek. Vsak dan je bil poln novih izzivov, spoznanj in širjenja obzorij. V veselje mi je bilo sodelovati pri projektu s tako pestro skupino strokovnjakov, rejcev in prostovoljcev z različnih področij ter pogledov. S skupnim delom smo dodali pomembne kamenčke k mozaiku poznavanja volkov pri nas, njihovi bolj celostni obravnavi in soobstoju s človekom."

SPREMLJANJE ODNOSA JAVNOSTI DO VOLKA

Foto: Miha Krofel

Anketno raziskavo odnosa širše javnosti in interesnih skupin do volka na območju njegove razširjenosti smo izvedli dvakrat, prvič ob začetku in drugič ob koncu projekta. Tako smo lahko primerjali stališča do volka ob začetku projekta in takrat, ko je že bilo izvedenih veliko aktivnosti informiranja in ozaveščanja ter aktivnega vključevanja širše javnosti in interesnih skupin v projekt. Cilj teh aktivnosti je bil izboljšati sprejemanje volkov na območju njihove prisotnosti. Primerjava rezultatov raziskav je pokazala, da se v splošnem stališča do volka v tako kratkem času niso bistveno spremenila. Ta rezultat ni presenetljiv, saj so bila stališča širše javnosti in lovcev že ob začetku projekta

večinoma pozitivna. Spremembe pa smo opazili pri vprašanih, ki se nanašajo na prepričanja javnosti o količini škode, ki jo povzročijo volkovi, o velikosti populacije volkov v Sloveniji in za javnost sprejemljivo število volkov. Ti rezultati kažejo na to, da je bilo informiranje o številčnosti volkov uspešno in je doseglo prebivalce na območju njegove prisotnosti, saj je imelo ob drugi raziskavi več širše javnosti, lovcev in rejcev drobnice točnejše predstave o številčnosti volkov. Razlike med obstoječim in sprejemljivim številom pa so se zmanjšale, kar kaže na zmanjševanje konfliktov, ki izhajajo iz razlik med pričakovanim in dejanskim stanjem. Več lovcev in rejcev je tudi menilo, da se škode zaradi volkov zmanjšujejo, kar sovпада tudi z dejansko sliko. V projektu SloWolf smo s pomočjo donacij zaščitnih sredstev dokazali, da se škode z zaščitnimi ukrepi v veliki meri dejansko lahko prepreči.

Širša javnost, lovci in rejci imajo ob zaključku projekta točnejše predstave o številu volkov v Sloveniji. (Foto: Miha Krofel)

POMEN VKLJUČEVANJA DRUŽBE V VARSTVO IN UPRAVLJANJE VOLKA

Škode po volkovih so se v času projekta zmanjšale, tega pa se zaveda tudi vse več rejcev in lovcev. (Foto: Jasna Mulej)

Za natančnejšo oceno uspešnosti akcij, ki so aktivno vključevale zainteresirano javnost, smo izvedli tudi 19 globinskih intervjujev z udeleženci, ki so sodelovali na različnih akcijah projekta. Glavno sporočilo na podlagi teh intervjujev je, da si vsi udeleženci želijo sodelovati pri varstvu in upravljanju z volkovi tudi v prihodnje in da so se prek tega sodelovanja veliko naučili, kar je dobra podlaga za nadaljnje sodelovanje. Novo znanje se ne nanaša le na poznavanje volkov, ampak tudi na pridobivanje tehničnega znanja o metodah zaščite drobnice do družbenega razumevanja različnih pogledov drugih udeležencev na volka in kompleksnosti njegovega upravljanja.

IZOBRAŽEVALNI SEMINAR ZA UČITELJE BIOLOGIJE

V ospredje varstva živali se poleg raziskovanja biologije živali vedno bolj postavlja tudi izobraževanje širše javnosti o naravovarstvenih temah. Zato sodelavci na projektu vidimo velik potencial v vključevanju šol in učiteljev v naše dejavnosti. Poučevanje biologije v šolah mnogokrat ni povezano z vsakdanjim življenjem učencev, zato smo o volku in drugih dveh velikih zvereh Slovenije, risu in medvedu, pripravili učna gradiva, ki se navezujejo na cilje, zapisane v učnih načrtih za biologijo. Gradiva so zasnovana tako, da so učenci pri pouku čim bolj aktivni in z lastnim delom prihajajo do novih spoznanj o živalih. Uporabnost gradiv smo v zadnjem letu trajanja projekta preizkusili tudi v dveh srednjih šolah. Na podlagi ocene gradiv v praksi smo pripravili priročnik, ki je namenjen učiteljem srednjih in osnovnih šol. Priročnik je bil podlaga za izvedbo seminarja za učitelje, kjer smo jim predstavili novo gradivo, jih poučili o biologiji volka, njegovem upravljanju in sobivanju z njim, obenem pa jim predstavili tudi didaktične izdelbe pouka o volkovih.

Študenti pedagoške smeri biologije med pripravami na delavnice o velikih zvereh Slovenije. (Foto: Iztok Tomažič)

SPREJEM IN REVIZIJA AKCIJSKEGA NAČRTA ZA UPRAVLJANJE POPULACIJE VOLKA

Foto: Miha Krofel

Izdelava predloga akcijskega načrta obsega v primerjavi z drugimi projektnimi aktivnostmi razmeroma majhen del projekta, je pa izjemnega pomena za širše povezovanje vseh naporov za uspešno varstvo te velike zveri, izboljšanje sobivanja z ljudmi ter zagotavljanje izvajanja najpomembnejših ukrepov tudi po zaključku projekta SloWolf. Predlog akcijskega načrta smo pripravili na začetku izvajanja projekta, Vlada RS pa ga je sprejela v začetku leta 2013.

Priprava Akcijskega načrta za upravljanje z volkom za obdobje 2013–2017 je potekala na podlagi široko zastavljenega participativnega pristopa. V njej je sodelovalo 57 udeležencev iz 21 organizacij, ki pokrivajo zelo širok spekter interesov (predstavniki lovcev, rejcev domačih živali, pristojnih ministrstev, izobraževalno-raziskovalnih organizacij ter nevladnih organizacij, povezanih z varstvom volkov). Ob zaključku projekta SloWolf smo izpeljali revizijo akcijskega načrta, ki nam je omogočila, da smo vanj vključili znanja in izkušnje, pridobljene med izvajanjem projekta. Akcijski načrt bo tako omogočil prehod izvajanja dobrih praks iz sfere projekta v sfero upravljanja populacije na ravni države.

UPRAVLJANJE PARKLJASTE DIVJADI OB UPOŠTEVANJU PRISOTNOSTI VOLKA

Foto: Miha Krofel

V okviru projekta smo obravnavali odnos med velikimi plenilci (volk in ris) in plenskimi vrstami. Sprva smo proučili dejanski vpliv teh dveh plenilcev na populacije prostoživečih parkljarjev v Sloveniji. Na podlagi teh ugotovitev in na podlagi predlogov, zbranih v okviru šestih sestankov oz. delavnic, so bila oblikovana navodila za upoštevanje njune prisotnosti pri upravljanju. Na delavnicah so sodelovali predstavniki lovskih organizacij, Zavoda za gozdove Slovenije in Biotehniške fakultete. Predlogi upoštevajo tako dejanski vpliv volka in risa na populacije njihovih plenskih vrst kot tudi družbeno komponento njihove večje sprejemljivosti med lovci, ki imajo v Sloveniji sicer do zveri pozitiven odnos. Navodila so bila v letu 2013 že upoštevana pri pripravi letnih lovsko upravljaljskih načrtov, ki jih v okviru svojega rednega dela pripravlja Zavod za gozdove Slovenije.

MIHA KROFEL,

Oddelek za biologijo in Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire,
Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

“Volk zame predstavlja predvsem pomemben del ekosistema, saj kot ključna vrsta pomembno vpliva na njegovo delovanje. To, da volkovi še vedno živijo v naših gozdovih, je pomemben prispevek k ohranjanju naravnih procesov v našem okolju. Na primer volk ohranja ugodno zdravstveno stanje in naravno vedenje divjadi. Obenem opažam, da volk za mnoge ljudi, ki živijo na območju njegove razširjenosti, predstavlja velik navdih. Gozd pač ni pravi gozd, če v njem ne živi tudi volk. Pa četudi ga nikoli ne vidiš.”

NA SLEDI VOLKULJI JASNI

V času trajanja projekta nam je z GPS-GSM ovratnicami uspelo opremiti in spremljati sedem volkov, od tega štiri samce in tri samice. S to metodo smo za varstvo in upravljanje volkov pridobili dragocene podatke o plenjenju, interakcijah med volkovi, velikosti volčjih tropov in tudi o možnih konfliktnih dogodkih z ljudmi. Hkrati pa smo volkove z rednim informiranjem javnosti o njihovem gibanju in življenju približali širši javnosti, tudi tisti, ki prej za tovrstne tematike ni kazala interesa.

Poleti nam je uspelo ujeti še zadnjega volka v okviru projekta, volkuljo, ki smo jo poimenovali Jasna.

Volkulja Jasna ob odlovu. (Foto: Franc Kljun)

Volkulja Jasna

Odlovljena in opremljena z modro ovratnico je bila 15. avgusta 2013 na Veliki gori nad Ribnico. Telesna masa: 35 kg; dolžina glave in trupa: 117 cm; starost: 4 leta. Je reproduktivna (alfa) samica tropa »Gotenica« in članica istega tropa kot mlad volk Luka, ki smo ga od avgusta 2011 spremljali slabih osem mesecev. V času spremljanja je Luko pri prečkanju ceste povozil avto, a smo njegovo gibanje spremljali še vsaj tri tedne po tem, nato pa smo izgubili njegov signal.

Gibanje volkulje Jasne trenutno obsega območje Travnne gore, Velike gore, Goteniške gore in Stojne vse do ostenj reke Kolpe. Z video posnetkom iz začetka avgusta smo zabeležili, da ima to leto vsaj tri mladiče. Računamo, da bomo njo in njen trop imeli priložnost spremljati vsaj še nekaj mesecev po koncu projekta, saj bi morala ovratnica delovati do jeseni 2014, ko bo samodejno odpadla.

OPAŽANJA NOVIH VOLČJIH MLADIČEV

Letos smo po treh letih ponovno zabeležili prisotnost mladičev v tropu »Menišija«, katerih teritorij pokriva območje Menišije, Logaške planote in del Rakitne ter Krimskega hribovja. Nazadnje je bila reprodukcija v tem tropu zabeležena v letu 2010. Takrat so vsi mladiči poginili, alfa volkuljo Twigi pa je spomladi 2011 na cesti med Cerknico in Begunjami povozil avto. Vodilni samec Vid je bil nato sam do poletja 2012, ko se mu je pridružila mlada volkulja, ki je izhajala iz tropa »Snježnik« in so jo domačini kasneje poimenovali Katjuša. Novi par se je letošnjo zimo uspešno paril, aprila pa je volkulja skotila šest mladičev. V oktobru so bili živi še vsaj trije mladiči, ki so se ujeli v objektivi avtomatske kamere. Za točno število preživelih mladičev pa bo potrebno počakati do prvega snega, ko bomo s pomočjo zimskega sledenja poskušali ugotoviti število volkov v tropu.

Letos so italijanski raziskovalci potrdili tudi reprodukcijo pri volčjem paru v parku Lessinia pri Veroni. Z avtomatsko kamero so uspeli posneti dva volčja mladiča, potomca slovenskega volka Slavca in italijanske volkulje Julije. To predstavlja prvi znan primer reprodukcije na tem območju po več kot 150 letih. Združitev Slavca in Julije pomeni hkrati tudi prvi dokumentiran ponovni genetski stik dinarsko-balkanske in apeninske populacije volka.

Po treh letih smo na Menišiji ponovno zabeležili volčje leglo. Na fotografijah so trije mladiči menišijskega tropa. (Foto: Matic Brenk)

FRANC KLJUN,

Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

”Volk, prelepa žival, s katero nas žal že od ranega otroštva strašijo in ji pripisujejo najslabše, seveda človeške lastnosti. Za nekoga konkurent, sovražnik, idol, nebidigatreba, strošek, neznanka, božanstvo, nujno zlo ali pa le žival, ki ima pravico preživeti v tako imenovanem ‘našem svetu’. Projekt je priložnost, da pomembno prispevamo k poznavanju volka in njegovega življenja ter znanje uporabimo za reševanje problemov sobivanja in upravljanja.”

IZOBRAŽEVALNI SEMINAR ZA KMETIJSKE SVETOVALCE

S kmetijskimi svetovalci smo v okviru izobraževanja obiskali tude rejce, ki učinkovito uporabljajo prejete elektroograje ali pastirske pse. (Foto: Irena Kavčič)

Za kmetijsko svetovalno službo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) smo v okviru projekta organizirali dva seminarja, na katerih smo predstavili primere dobre prakse varovanja drobnice pred napadi volkov. Poudarek smo dali predvsem metodama varovanja z visokimi elektromrežami ter pastirskimi psi, ki sta v okviru projekta pokazali zelo dobre rezultate. Udeleženci so si varovanje drobnice lahko ogledali tudi na terenu ter se o dobrih in slabih straneh elektromrež ter pastirskih psov pogovorili s kmeti, ki jih že uporabljajo. V sodelovanju s KGZS smo izdelali tudi zgibanko o učinkovitem varovanju drobnice pred napadi velikih zveri, ki jo bodo kmetijski svetovalci delili na terenu.

Izdelava zgibanke kaže tudi na dobro sodelovanje kmetijskega sektorja in projektne skupine SloWolf. (Slika: arhiv KGZS)

Naslovnica DVD: Mirko Perušek

V okviru projekta smo pripravili 28-minutni dokumentarni film »Za volkovi«, ki ga je režiral mag. Mirko Perušek. Film obravnava problematiko volka v Sloveniji, aktivnosti, ki so bile izvedene v okviru projekta ter nova spoznanja o volku in upravljanju z njim. Konec leta smo na območju razširjenosti volka za širšo javnost in lovce organizirali filmske večere, kjer smo po predavanju o volku predvajali film.

MEDNARODNA KONFERENCA: VARSTVO VOLKOV V KULTURNI KRAJINI

Med 25. in 27. septembrom 2013 smo organizirali mednarodno konferenco z namenom vzpostavitve mednarodnega sodelovanja na področju varstva volkov prek izmenjave znanj in izkušenj slovenskih in mednarodnih strokovnjakov, upravljavcev in študentov. Konferenca se je udeležilo preko 180 udeležencev iz 22 držav, svoje delo pa je predstavilo 62 avtorjev. Prva dva dneva konference sta bila posvečena predavanjem in delavnicam, tretji dan pa terenskemu ogledu volčjega habitata v Sloveniji. Ob otvoritvi konference sta udeležence pozdravila in nagovorila minister za kmetijstvo in okolje mag. Dejan Židan ter evropski komisar za okolje dr. Janez Potočnik. Konferenca je bila razdeljena v pet tematskih sklopov: ekologija in sociobiologija volkov, spremljanje volkov, genetika in molekularna ekologija, reševanje in zmanjševanje konfliktov ter stališča javnosti do volkov.

Svoje delo s področja varstva in raziskovanja volkov je predstavilo 62 avtorjev. (Foto: Manca Velkavrh)

Tretji dan so si udeleženci ogledali volčji habitat na območju notranjskega Snežnika (Foto: Matej Domevščik)

Konferenco so podprli švicarska fundacija Bernd Thies Stiftung, Vectronic Aerospace, Omega d.o.o., Trajanus, Pivovarna Laško in Notranjski muzej Postojna. Za izdatno pomoč se zahvaljujemo tudi prostovoljcem društva Dinaricum.

AKTIVNOSTI PO KONCU PROJEKTA

Konec leta 2013 se bo projekt SloWolf zaključil, a se bo izvajanje marsikatere projektne aktivnosti nadaljevalo. Zagotoviti želimo, da bodo rezultati projekta in pridobljeno znanje trajno vplivali na izboljšanje upravljanja z volkom in da bodo aktivnosti, ki so se pričele izvajati med projektom, postale redna praksa pri tem upravljanju.

Izvajanje velikega dela aktivnosti, kot je redno spremljanje populacije volka, spodbujanje in pomoč pri učinkovitem varovanju domačih živali pred velikimi zvermi in vključevanje javnosti v upravljanje, se bo nadaljevalo v okviru pristojnih državnih institucij (več v poglavju Akcijski načrt na strani 5).

Vabimo vas, da še naprej:

- spremljate projektno spletno stran www.volkovi.si,
- sledite objavam na projektni FB strani (Projekt SloWolf), ,
- nam sporočate svoja opažanja volkov s terena na slowolf.prostovoljci@gmail.si in
- jih vpisujete na projektnem portalu: <http://portal.volkovi.si/>.

Mi pa vas bomo mesečno prek spletne in FB strani obveščali o dogajanju in stanju na področju varstva volka ter njegovega upravljanja.

HVALA vsem prostovoljcem, lovcem in lovskim čuvajem za pomoč pri zbiranju genetskih vzorcev ter popisovanju volkov s sledenjem v snegu in izzivanjem tuljenja, kot tudi vsem, ki ste sodelovali pri ostalih projektnih aktivnostih. Še posebej hvala rejcem drobnice, ki so se bili pripravljene vključiti v akcijo uvajanja dobrih praks na področju varovanja pašnih živali. S svojo udeležbo ste pomembno pripomogli k pridobivanju novih spoznanj o možnostih soobstoja volkov in kmetijstva ter uspešnega upravljanja z njim.

Projektni partnerji so Univerza v Ljubljani, Zavod za gozdove Slovenije in Društvo za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov – Dinaricum.

Univerza v Ljubljani

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

DINARICUM

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

Projekt **Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (Canis lupus) v Sloveniji** spada v področje **LIFE+ Narava in Biotska raznovrstnost**. LIFE je finančni instrument EU, ki podpira projekte ohranjanja okolja in narave v državah EU ter v sosednjih državah, ponekod pa tudi v državah, ki vstopajo v EU.

AKRONIM PROJEKTA: SloWolf

TRAJANJE: 4 leta, od 01.10.2010 do 31.12.2013

PRIJAVITELJ: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

PARTNERJI: Univerza v Ljubljani, Zavod za gozdove Slovenije, Društvo Dinaricum

SKUPNA VREDNOST: 1.017.773,00 €

SOFINANCERJI: Evropska komisija (70,92 %), Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS

INTERNETNA STRAN: www.volkovi.si

SLOWOLF

WWW.VOLKOVI.SI

Urednica: Urška Marinko

E-pošta: marinko.ursa@gmail.si

Priprava in strokovni pregled besedila: Miha Krofel, Jasna Mulej Tlhaolang, Irena Bertoncelj, Urška Marinko, Aleksandra Majić Skrbinšek, Rok Černe, Nina Ražen, Franc Kljun, Maja Jelenčič

Lektoriranje: Matej Horzelenberg

Ljubljana, december 2013

Izdajatelj in založnik: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

Grafično oblikovanje in prelom: Andrea Bardi

Fotografija na naslovnici: Miha Krofel

Naklada: 700 izvodov

Tisk: Trajanus d.o.o.

Izvod je brezplačen.

Tiskano na recikliran papir.

